

Na co dnes zaměříme pozornost

- ▶ Vnitřní motivace - jak ji pomoci žákům rozvíjet
- ▶ Pomůcky pro zdravou komunikaci
- ▶ Komunikační zlozvyky
- ▶ Popisný jazyk jako alternativa k nálepkování
- ▶ Popisný jazyk v podobě pozitivní zpětné vazby jako alternativa k pochvalám
- ▶ Kritika
- ▶ Komunikace o chybě

Podmínky pro udržení vnitřní motivace

Pomocné otázky pro vytvoření hodiny podporující vnitřní motivaci žáků:

- Bude žákům jasné, co se mají učit a proč - k čemu jim to bude? Lze zařadit nějaké propojení s reálným životem?
- Budou mít příležitost v hodině spolupracovat - ve dvojicích nebo ve skupinách? Dala by se nějaká činnost změnit ze samostatné na spolupráci?
- Co budou mít žáci na výběr? Kolikrát za hodinu si budou moci vybrat?
- Jak a čím získají okamžitou zpětnou vazbu ke své činnosti?

CVIČENÍ:

Představte si situaci:

V prvouce berete s žáky učivo „Léčivé a jedovaté rostliny“

Napište si ke každému bodu návrh postupu/aktivity, jak podpořit motivaci skrze:

▶ Smysluplnost: _____

▶ Spolupráci: _____

▶ Svobodnou volbu: _____

▶ Zpětnou vazbu: _____

Vliv komunikace na motivaci

- ▶ je třeba věnovat pozornost tomu, jakým způsobem komunikujeme, protože i touto cestou ovlivňujeme motivaci žáků
- ▶ způsob komunikace s žáky má totiž vliv na náš vztah a spolupráci, společně se způsoby sdělení zpětné vazby a nabídnutí volby posléze ovlivňují motivaci žáků
- ▶ Zároveň můžeme svým příkladem učit žáky, jak lze efektivně a s respektem komunikovat s druhými

Pomůcky pro zdravou komunikaci

- ▶ „**Já výrok**“ (jak se cítím, co je příčinou, co potřebuji)
 - ▶ Sdělovat svůj pohled
 - ▶ 3 části: Cítím se..., když.... Potřeboval/a bych....
- ▶ **Respekt k pocitům žáka** (neumenšovat jen proto, že není dospělý, nebo když se nám zdá, že vyvádí kvůli něčemu nepodstatnému)
- ▶ **Empatická reakce** - pomoci pojmenovat pocity a očekávání druhé osoby (používáme slova *asi*, *možná...*)
- ▶ **Vyjádření podpory** (možnost zeptat se, co by druhý potreboval/a; případně navrhnout, jak můžu podpořit, zároveň respektovat odpověď)

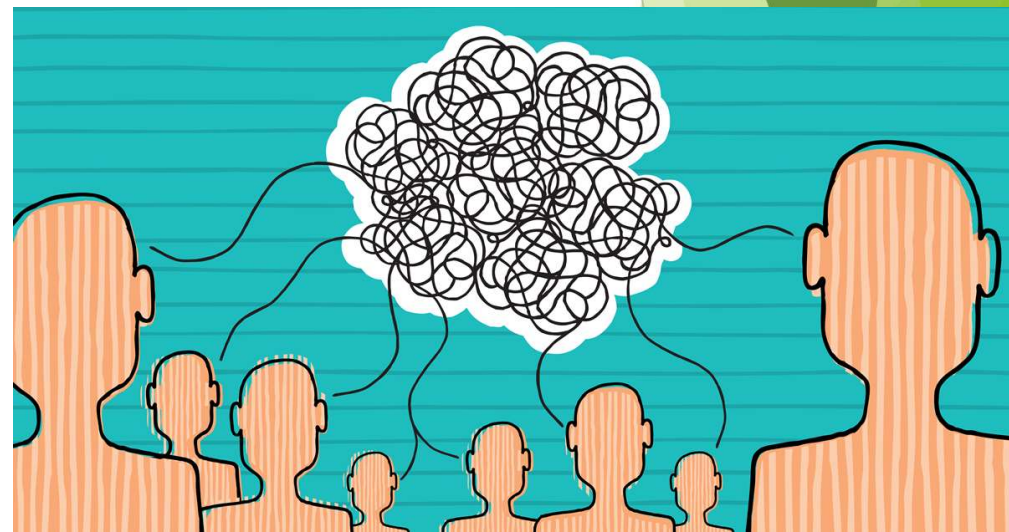

Komunikace s žáky

- ▶ Přečtěte si věty nalevo a napravo. Jak si myslíte, že tyto výroky působí na prožívání žáků? Jaký dopad mohou mít na vztah dospělého a žáka?
 - ▶ Jaký je mezi výroky vlevo a vpravo rozdíl? Rozpoznáte konkrétní „pomůcky“ z předchozího slidu?
-
- Přestaň dělat scény. Uklidni se.
 - To si teda vyprošuji takovéto chování.
 - Nech toho.
 - Chováš se jako fracek.
 - Vidím, že je to pro tebe důležité.
 - Vadí mi, když se takto chováš. Porušuješ tím naše třídní pravidla.
 - Vidím, že tě něco trápí, můžu ti nějak pomoci?
 - Vadí mi, když mi odsekáváš.

Komunikační zlozvyky

- ▶ Na které věty, které ve vás zanechaly negativní pocity, si vzpomínáte ze školy?
 - ▶ Napište si jednu nebo dvě, které vás napadnou:

Komunikační zlozvyky

CVIČENÍ: Přečtete si v přílohách PDF s názvem „KOMUNIKAČNÍ ZLOZVYKY“

Poznačte si:

- Dokážete větu/y, kterou/které jste si zaznačili u předchozího slidu, **zařadit** mezi některý z komunikačních zlozvyků?
- Které zlozvyky se vás osobně příliš **netýkají**?
- Které zlozvyky **u sebe čas od času pozorujete**?
 - napište si **typickou větu**, kterou se zlozvyk u vás projevuje:

- zkuste tuto větu **přepsat** tak, aby měla **vyváženější vyznění**:

- nepřímé vyjadřování pocitů oklikou
- neupřímnost
- nejasnost a nekonkrétní sdělení
- přehánění
- značkování
- nadměrné zobecňování
- připisování úmyslu
- překrucování skutečnosti
- nesoulad slovního a mimoslovního projevu
- únik od tématu
- přehnané emoční reakce

Jak se zlepšovat v komunikaci s žáky

- ▶ Nyní se podíváme na to, jak můžeme za pomoci tzv. popisného jazyka zlepšovat svou komunikaci
- ▶ Popisným jazykem lze efektivně nahrazovat „nálepky“ (= zobecňující popis osoby, případně situace) nejen v rámci kritiky, ale i pochvaly

Nálepkování X Popisný jazyk

CVIČENÍ: Pusťte si video „Chcete dobrý vztah s žáky? Zapomeňte na nálepky a zkuste pozorovat“ od Projektu APIV
B: https://www.youtube.com/watch?v=qo2ml0J2DcE&ab_channel=ProjektAPIVB
a napište si odpovědi k následujícím otázkám:

1. Jaký postup má připomínat **fotoaparát a mikrofon**? _____
2. Je věta „Žák se chová nezodpovědně“ **výsledkem pozorování chování**? _____
3. 3:55 - **Popište chování**
malé holčičky: _____
chlapce: _____
dvou studentů : _____
kolegyň: _____
4. Vypište si 3 argumenty, které vám přijdou jako pádné důvody pro to, **proč nálepkování nepoužívat**:
 _____ _____ _____
5. Jaký **dopad** může mít **pozitivní nálepkování** na žáka? _____
6. Zkuste vymyslet několik **typických sloves**, kterými můžete **nahradit nálepkou** začínající „ty jsi...“ a které vám mohou pomoci v popisu chování, ocenění a kritice (inspirací vám může být cvičení začínající 11:46)

7. Vypište si **dva přínosy pozorování chování**, které vás zaujaly, **pro vztah učitele a žáka a žáků mezi sebou**:
 _____ _____

Pochvala x Pozitivní zpětná vazba popisným jazykem

Přečtěte si následující příklady:

- ▶ Příklad 1.: Tvá úvaha o přátelství je napsána přehledně, je členěna do odstavců podle toho, co k sobě patří, myšlenky se neopakují a ty citáty se mi zdají opravdu neotřelé.
- ▶ Příklad 2.: Ty jsi opravdu literárně nadaný, napsal jsi to moc krásně, tu úvahu o přátelství pošleme do soutěže.

Jaký je mezi nimi rozdíl? Která věta by mohla být příkladem pochvaly a která pozitivní zpětné vazby? (řešení na dalším slidu vpravo dole)

Zdroj příkladů: s. 173

Kopřiva, P., Nováčková, J., Nevolová, D., & Kopřivová, T. (2015). *Respektovat a být respektován*. Spirála.

Pochvaly ve formě superlativů a nálepek

- Projděte si následující komiksy. Co může být úskalím superlativů a nálepek?

Namiesto hodnotenia...

... opisujte

Namiesto hodnotenia...

... opisujte

Namiesto hodnotenia...

... opisujte

Zdroj komiksů: s. 131
Faber, A., & Mazlish, E. (2019). *Ako hovoriť s deťmi, aby sa lepšie učili*. Lindeni.

řešení z předchozího slidu:
Př.1 - pozitivní zpětná vazba
Př.2 - obecná pochvala

Pochvaly ve formě superlativů a nálepek

- ▶ Přehnaná nebo nekonkrétní chvála může:
 - ▶ na žáka působit nereálně, neoprávně
 - ▶ vyvolávat v žákovi nejistotu, nedůvěru („Přehání“, „To říká jen tak“)
 - ▶ vést ze strany žáka ke shození nebo odmítnutí pochvaly
 - ▶ vést k tomu, že už se žák přestane projevovat, aby nepokazil/a dojem
 - ▶ vést k „závislosti“ na vnějším hodnocení

CVIČENÍ:

► Zkuste si uvědomit, co si člověk může pomyslet/cítit, když uslyší následující pochvaly.

1. Žák ve výtvarné výchově ukáže výtvar, se kterým si dal/a hodně práce. Vyučující: „Máš to moc pěkné.“

2. Paní kuchařka u okýnka v jídelně, když žák přinese prázdný talíř: „Ty jsi šikula! To mám z tebe teda radost.“

3. Žákyně přinese pečlivě zpracovaný projekt, text má bez gramatických chyb a s uvedenými zdroji. Dospělý: „Ty jsi to krásně vypracovala. Úplně vzorně! Děcka, podívejte se, jak to má Lenka zpracované. Tak to má vypadat. Za to si zasloužíš jasnou jedničku.“

Nyní zformulujte možnou podobu pozitivní zpětné vazby pomocí popisného jazyka (domyslete si detaily)

Zdroj příkladů: s. 177

Kopřiva, P., Nováčková, J., Nevolová, D., & Kopřivová, T. (2015). *Respektovat a být respektován*. Spirála.

CVIČENÍ:

- ▶ Zformulujte možnou podobu pozitivní zpětné vazby pomocí popisného jazyka (domyslete si detaily)

Žák ve výtvarné výchově ukáže výtvar, se kterým si dal/a hodně práce. Vyučující: „Máš to moc pěkné.“

=>

Paní kuchařka u okýnka v jídelně, když žák přinese prázdný talíř: „Ty jsi šikula! To mám z tebe teda radost.“

=>

Žákyně přinese pečlivě zpracovaný projekt, text má bez gramatických chyb a s uvedenými zdroji. Dospělý: „Ty jsi to krásně vypracovala. Úplně vzorně! Děcka, podívejte se, jak to má Lenka zpracované. Tak to má vypadat. Za to si zasloužíš jasnou jedničku.“

=>

Zdroj příkladů: s. 177

Kopřiva, P., Nováčková, J., Nevolová, D., & Kopřivová, T. (2015). *Respektovat a být respektován*. Spirála.

CVIČENÍ:

► Příklad pozitivní zpětné vazby pomocí popisného jazyka:

1. „Je poznat, že s tím výkresem sis dal/a fakt práci. Vidím tady celé zátiší, vázu, květiny i ovoce. Podařilo se ti zachytit dopadající světlo z boku, to není úplně jednoduché.“
2. „Všechno jsi snědl/a. Chutnalo ti?“
3. „Tvůj projekt mi přijde pečlivě zpracovaný, text máš bez gramatických chyb a nezapomněla jsi uvést zdroje, ze kterých jsi čerpala.“

- společně s intonací, která vyjadřuje uznání, dáváme žákovi tímto způsobem mnohem více informací, které mu/jí pomáhají budovat vnitřní motivaci, učit se rozpoznávat své úspěchy a fungují jako ukazatele pro snažení se v budoucnu

Zdroj příkladů: s. 177

Kopřiva, P., Nováčková, J., Nevolová, D., & Kopřivová, T. (2015). *Respektovat a být respektován*. Spirála.

Kritika

- ▶ Typickou reakcí na kritiku samu o sobě je obrana, motivace něco zlepšit je po ní spíše menší
- ▶ Zároveň je pro posun žáků důležité, aby věděli, co udělali nesprávně
- ▶ Vhodným postupem může být začít tím, co se daří (byť by to byla drobnost, nebo „normální věc“) a pak až říci to, co bychom původně řekli jako kritiku, ovšem ve formě, co je potřeba/možné vylepšit, na čem konkrétním je potřeba/možné zapracovat
- ▶ Zároveň je třeba vyvarovat se jakýchkoliv odsuzujících komentářů na osobu žáka

Zdroj: s. 134

Faber, A., & Mazlish, E. (2019). *Ako hovoriť s deťmi, aby sa lepšie učili*. Lindeni.

CVIČENÍ: Přeformulujte kritiku tak, abyste začali popisem, co se podařilo, a pak až zdůraznili, co je třeba poupravit (domyslete si detaily).

1. To snad není možný. Máš to zase plné chyb.

2. Pořád děláš blbosti a musíme na tebe všichni čekat.

3. Zrychli! Kdyby ses pořád nedívala z okna, už bys to dávno měla.

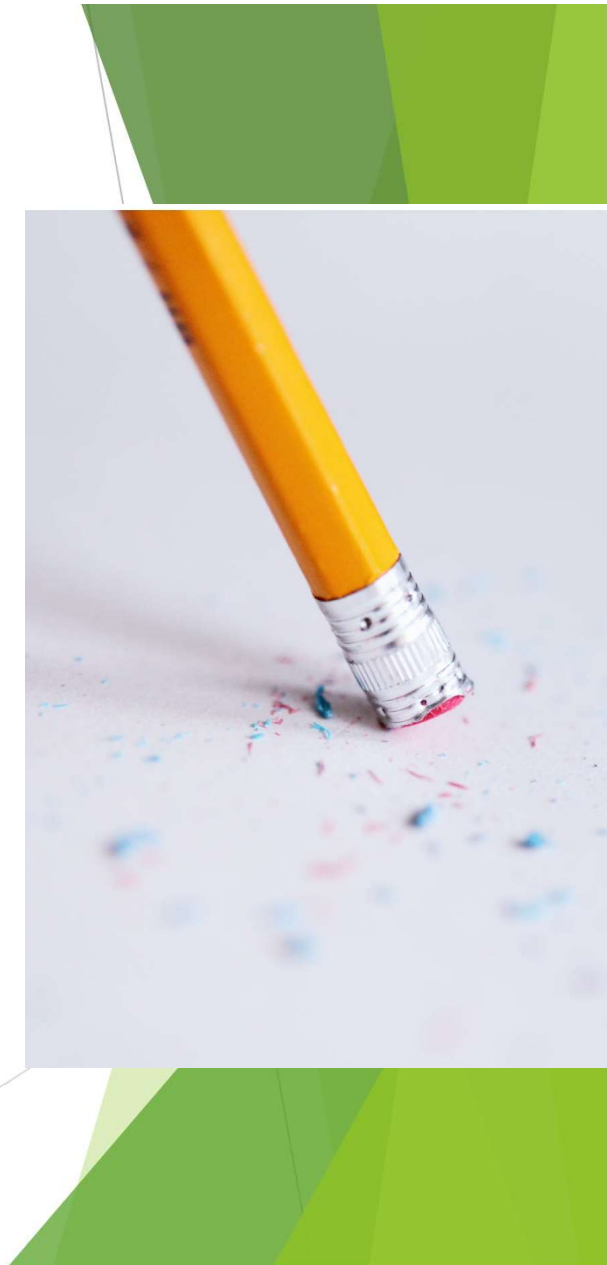
CVIČENÍ: Přeformulujte kritiku tak, abyste začali popisem, co se podařilo, a pak až zdůraznit, co je třeba poupravit (domyslete si detaily).

Příklad řešení:

1. Máš správně postup a dobře sis vypsala informace ze zadání. Ted' si zkontroluj výpočet, jsou tam dvě chyby.
2. Vidím, že sis připravil pomůcky. Ostatní jsou o tři kroky dál, podívej se na postup a pojd' nás dohnat.
3. Jsi na správné straně pracovního sešitu. Nedívej se z okna a zaměř se ted' na toto cvičení. Zvoní za čtyři minuty. Máš na to ho stihnout do konce hodiny, tak se do toho pust'.

Komunikace ohledně chyby

- ▶ Cílem vzdělávání **není minimum chyb**, ale získání nových znalostí a dovedností; chyby jsou **součástí této cesty**
- ▶ Je třeba tuto myšlenku sdělovat žákům nejen jako pouhou informaci, ale i příkladem, skrze **svou reakci** na chyby (své i jejich)
 - ▶ Co má reakce na chybu žáka učit?
 - ▶ Chceme minimalizovat obavy, stud, pocit bezmoci apod. a vést žáky k tomu **zkoušet nové věci, i když se třeba nepodaří**
 - ▶ Za chybu: **neshazujeme, neponižujeme, nekáráme**; nastavujeme **jasné hranice** i co se týče reakce ostatních žáků
 - ▶ Ke své chybě se přiznáme, **pojmenujeme** ji (opět: Co se tím žák učí?)
- ▶ Po chybě by mělo přijít **povzbuzení, doprovod** ke správnému řešení; je to důležité pro rozvoj zájmu jít dál, k motivaci udělat to příště lépe a pamatovat si i cestu, která vedla ke správnému řešení
- ▶ Pozn. často mají žáci vztah k chybám zažitý z rodiny; vyučující přímo toto neovlivní, ale může jim ukázat i jiné postoje k chybě, než doposud poznali

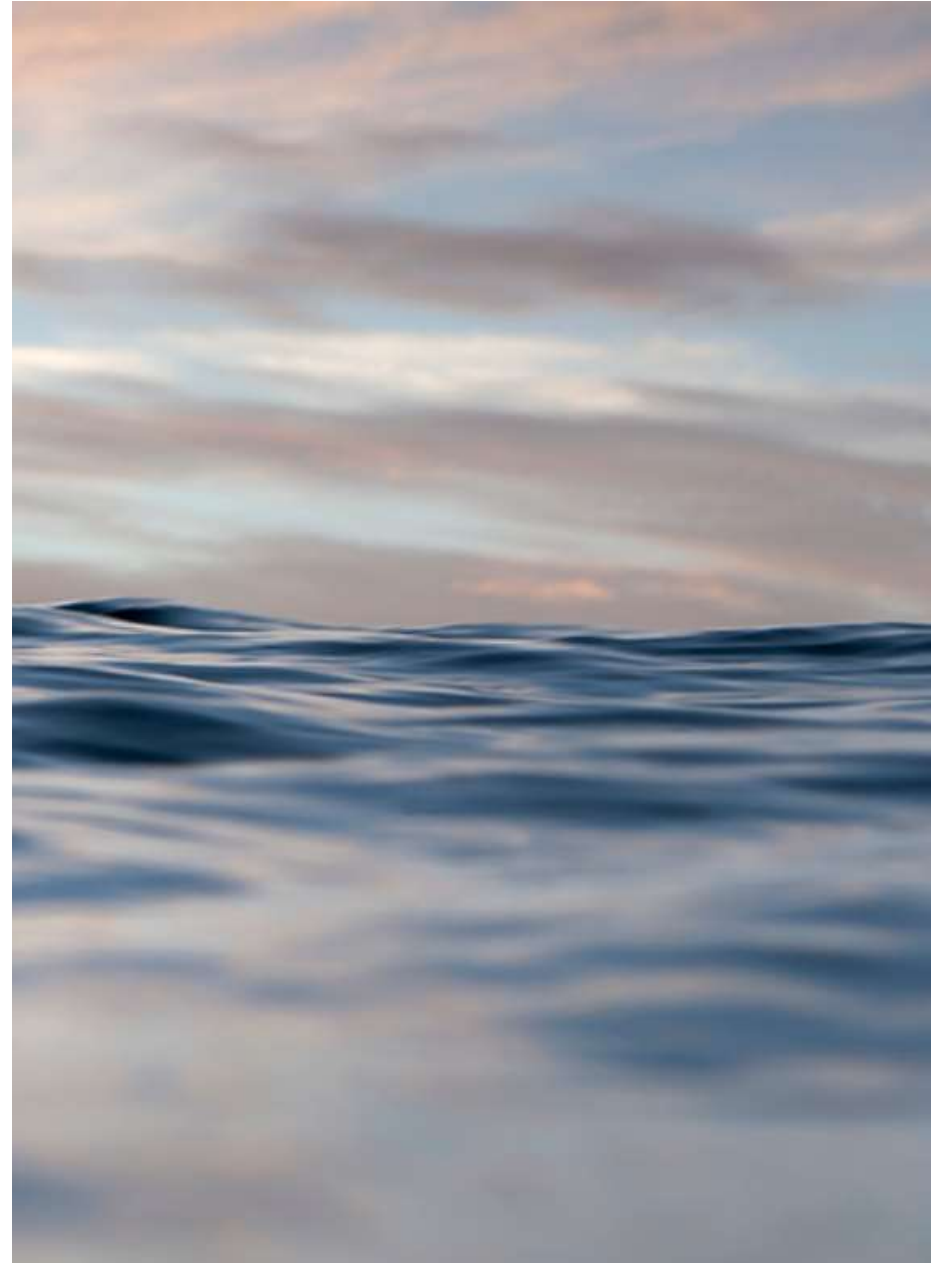
Autor: Mgr. Denisa Machoňová Tichá

Shrnutí

- ▶ Podmínky pro udržení vnitřní motivace: **Smysluplnost, Spolupráce, Svobodná volba, Zpětná vazba**
- ▶ „**Já výrok**“ (jak se cítím, co je příčinou, co potřebuji)
- ▶ **Respekt k pocitům žáka**, empatie, podpora
- ▶ **Popisný jazyk** - co vidím a co slyším x **Nálepky** - zobecňující popis osoby (případně situace)
- ▶ **Škodlivost** nálepkování
- ▶ Přínos popisného jazyka na **vztahy** vyučující-žák, žáci mezi sebou
- ▶ **Úskalí** přehnané a obecné pochvaly
- ▶ **Kritika** - první, co se podařilo, pak co je možné/potřeba zlepšit
- ▶ Přístup k **chybám** - reakce na ně

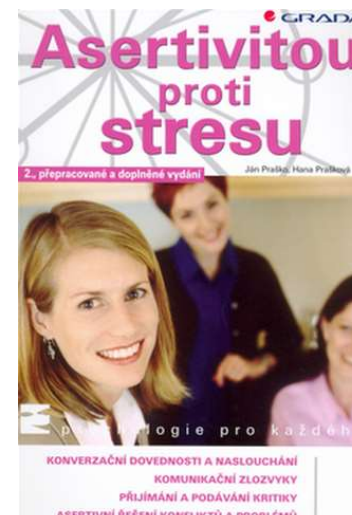
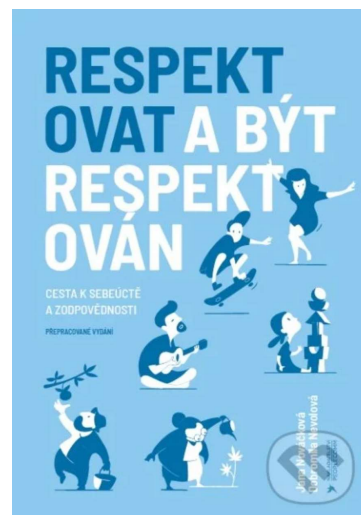
Co si odnáším z
tohoto semináře pro
svůj osobní a/nebo
profesní život?

Napište si jednu větu do svých
poznámek.

Zdroje

- ▶ Faber, A., & Mazlish, E. (2017). *Jak mluvit, aby nás teenageři poslouchali. Jak naslouchat, aby nám teenageři důvěřovaly*. CPRESS.
- ▶ Faber, A., & Mazlish, E. (2019). *Ako hovoriť s deťmi, aby sa lepšie učili*. Lindeni.
- ▶ Kopřiva, P., Nováčková, J., Nevolová, D., & Kopřivová, T. (2015). *Respektovat a být respektován*. Spirála.
- ▶ Praško, J., & Prašková, H. (2007). *Asertivitou proti stresu*. Grada Publishing.

Zdroje obrázků

- ▶ <http://www.pngall.com/communication-png>
- ▶ <https://www.independenceplus.com/5-keys-of-effective-communication-in-the-workplace/>
- ▶ <https://blogs.cfainstitute.org/investor/2016/10/10/poor-communication-hurts-performance/>
- ▶ <https://www.martinus.cz/?ultem=735275>
- ▶ <https://www.pexels.com/photo/children-sitting-on-brown-chairs-inside-the-classroom-4019754/>
- ▶ <https://www.pexels.com/photo/black-binocular-on-round-device-63901/>
- ▶ <https://denikn.cz/206866/delat-chyby-je-potreba-rika-ucitelka-jejiz-nastenka-zaujala-tisice-lidi/>
- ▶ <https://www.pexels.com/photo/snow-art-writing-winter-6555379/>
- ▶ <https://www.pexels.com/photo/fashion-man-people-woman-7202642/>
- ▶ <https://knihy.heureka.cz/jak-mluvit-aby-se-deti-lepe-ucily-doma-i-ve-skole-adele-faber-elaine-mazlish/>